

„Mert bármilyen erényt kívánsz, amivel ama hajdani, világszer-
te dicsért hősök az utókor előtt is halhatatlan nevet szereztek
maguknak, kevés embert találsz, akit Hunyadi Mátyás elé
helyezhetnél...”

A nemzetközi tekintély

Matthias Corvinus

A hhoz, hogy egy király eredményesen uralkod-
hasson, országának, népének, alattvalóinak és
bizonyos értelemben neki magának is hasznára
válják az élete, elsősorban két dologra van szüksége.
Olyan emberekre, akikre bízton számíthat, akik teljes
erővel fogják szolgálni őt és az országot – no meg termé-
szetesen pénzre.

Annak ellenére, hogy végső soron Hunyadi Mátyás nem
bizonyult igazán jó emberismerőnek, azért néha igen jól
választott. Ha huszoneves korában még nem is, de később
már mindinkább kiismerte magát az emberek között. A
„közvetlen munkatársait” mindig maga választotta ki.

Említettük már, hogy előszeretettel cserélte le a régi főúri,
vezető családok új embereire. Ez érthető volt abban a
helyzetben, amelyben a fiatal Mátyás elkezdte, majd foly-
tatta az uralkodást. Ő maga is „új ember” volt, ezért új
szeleket akart beengedni a királyi udvarba, kisöpörni, ki-
tisztítani, fölfriszíteni azt.

Így kerültek be például Báthori István (aki társaitól any-
nyiban különbözött, hogy már korábban is főúr volt,
csak nem az „élvonalban”), Magyar Balázs, Kimizsi Pál és
mások is. A jó képességű fiatal hívek többsége a közne-
mességből, mondhatni, „alulról” jött. Ugyanakkor, mint
már említettük, Mátyás a saját rokonait is helyzetbe hoz-
ta nemegyszer. Geréb László erdélyi püspök anyja Szi-

lágyi-lány volt, akárcsak Mátyás anyja. De a legtöbbben
megsem rokonok voltak, más okból kerültek magasabb
polcra: mert Mátyásnak szüksége volt rájuk, és bennük
bízott meg.

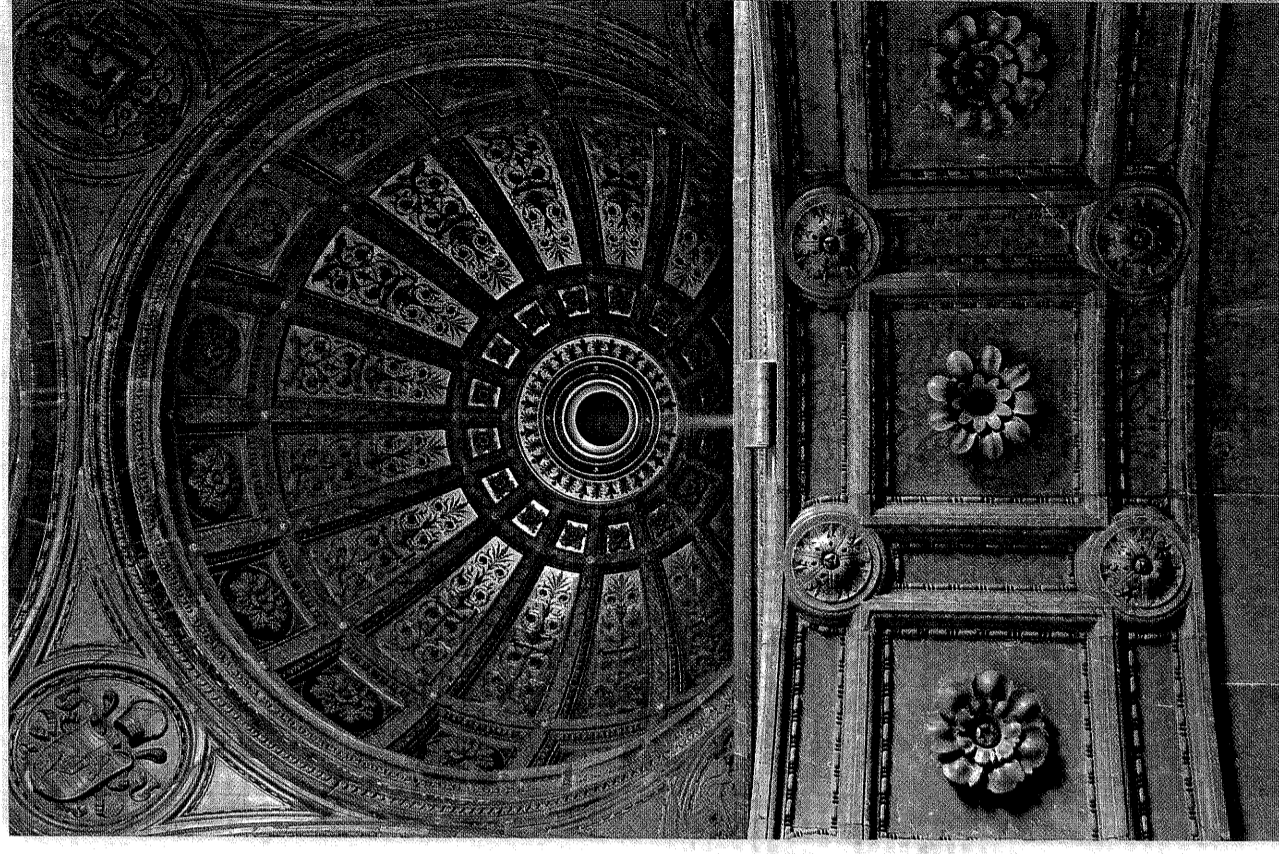
Mátyás gróffá tette egy kereskedő fiát, Thurzó Jánost, és
így indult későbbi szédületes kARRIERE felé a felvidéki
Thurzó család. Az addig szinte ismeretlen Szapolyai fivé-
rek is Mátyás alatt emelkedtek fel: Imre Mátyás katoná-
jából lett kincstartó, azaz a legfőbb gazdasági tiszttség vi-
selője, sőt végül nádor is, öccse, Istrván (a későbbi magyar
király Szapolyai János apja) pedig élete végén Ausztria
kormányzója és 72 vár ura lett.

A korábban már szintén említett Magyar Balázst Mátyás
voltaképpen az apjától „örökölte”: az idős koráig katonás-
kodó hadvezér már Hunyadi is szolgált, később hor-
vát-szlavón bán, majd erdélyi vajda lett, 1480-ban pedig
Mátyás öt küldte a törökök által elfoglalt Ortranto itáliai
város visszavételére.

És tegyük hozzá: ekkoriban kezdte papi pályafutását egy
kerégyártó jobbágy nagyon tehetséges fia, bizonyos
Bakócz Tamás, akivel sorozatunk (és történelmünk) kö-
vetkező részeiben még találkozunk, nem is egyszer.
Bakóczra a király 1474-ben figyelt fel, kancelláriájába
vette az addigra Itáliát is megjárt papot, akiből aztán úgy
egy évtizeddel később győri püspököt „csinált”.

gyarország követe Milánóban egy
Francesco Fontana nevű olasz orvos
(!) volt.

Jellemző különben, hogy amint híre

terjedt: Mátyás csak írni-olvasni

tudó embereket vesz fel a szolgálatá-

ba, az udvarba kerülésnek ez nélkülü-

lözhetetlen feltétele, bizony azok a

nemesek is iskolákba írták vadóc

gyermeküket, akik maguk nem tud-

Vagy ott volt egy szabolcsi kismemes,
akiből Mátyás legfontosabb embere,
mondhatni barátja is lett: a már
szintén említett, e tisztségében a
megbízhatatlan Garai Lászlót felvál-
tó Guthi Ország Mihály, aki haláláig
az ország nádora volt.

Mindvégig hűségesen szolgálta Má-
tyást, soha egy pillanatra meg nem
ingott. (Azt már kevesen tudják,
hogy éppen ő mesélte el Thuróczy
Jánosnak, a személynök mellett dol-
gozó ítélmesternek és egyben kró-
nikásnak a Zsigmond-kori történe-
lem magyar vonatkozásait, esemé-
nyeit, így névtelenül is belopta ma-
gát hazánk krónikájába.)

Írtunk már arról is, hogy Mátyás en-
nél tovább is ment: egy bécsi zsidó
kereskedő fia, Ernuszt János lett a
kincstartója és az 1467-es pénzre-
form végrehajtója. Ekkor természe-
tesen ő már nemhogy nem volt zsi-
dó, hanem egyenesen Itáliában ta-
nult katolikus püspökként töltötte
be hivatalát Mátyásnál.

De egy magyarul nem is tudó morva
papból, a szintén polgári származá-
sú Filipec Jánosból váradí püspök
lehetett Mátyás akaratából, sőt ké-
sőbb a király bizalmasa, titkára (lám,
ennek a tisztségnek a neve a ma-
gyarban és más nyelveken is a „titok”
szóból ered).

Azon sem csodálkozzott senki, hogy
akár idegen államok polgárait is al-
kalmazta a magyar király nemegy-
szer. Például felkérte őket diplomá-
ciai szolgálatokra. 1476-ban Ma-

terjedt: Mátyás csak írni-olvasni

tudó embereket vesz fel a szolgálatá-

ba, az udvarba kerülésnek ez nélkülü-

lözhetetlen feltétele, bizony azok a

nemesek is iskolákba írták vadóc

gyermeküket, akik maguk nem tud-

teni tudta a rendiségét, a főuraktól és az országgyűléstől.

Az ország költségvetése

Ahhoz, hogy az állam működni tudjon, Mátyásnak is pénzre volt szüksége. A késő középkori királyok számára – birtokaik csökkenésével – a bevételüket általában az adók, a vármok, és a királyi vagy állami monopóliumok jelentették, egyszerűen: a regáléjüvedelmek. Hogy nagy királyunk esetében ez hogyan állt össze, alább röviden szemléljük.

Ismét előrebocsátjuk, hogy gyakorlatilag minden jövedelem „legalulról” jött, hiszen a nemesség, az egyház nem adózott. A falusi házakra különféle címszavakkal kivetett adók egészen jelentős összeget képviseltek egy év leforgása alatt.

Aztán ott voltak a „hadiadók”, amelyek a király szinte minden háború idején kivetett, legalább évente egyszer, de volt, hogy többször is. Egyszeri kivetése 250 ezer aranyforintot hozott a kincstárnak (és tegyük hozzá: Mátyás alatt semmit sem romlott az aranypénzek értéke).

Ha kétszer vetett ki egy évben hadiadót, akkor 250 helyett 500 ezer aranyforint jött be, ami az akkori időkben csillagászati összegnek számított. És ez még messze nem volt minden bevétel.

Megesett, hogy ezen felül olykor valamilyen más „rendkívüli adót” is ki-

vetettek, a hadakozástól eltérő jogcímen. Ezek így együtt adták a király jövedelmeinek nagyobb részét.

Tegyük hozzá, hogy az adók fizetése alól mentesítették a nagyon szegényeket – egy koldusbotra jutott jobbagy, főleg ha öreg volt, beteg, egyedülálló, nem adózott. Nem humanitárius okokból, hanem egyszerűen azért, mert úgysem tudták volna behajtani rajta, hiszen nem termelt semmit.

Nem adóztak továbbá a földesurak házában élő cselédek, de a béresek sem, ha közvetlenül szolgálták urukat. Tehát bevétel szempontjából csak a telkes jobbágyok jöttek számításba.

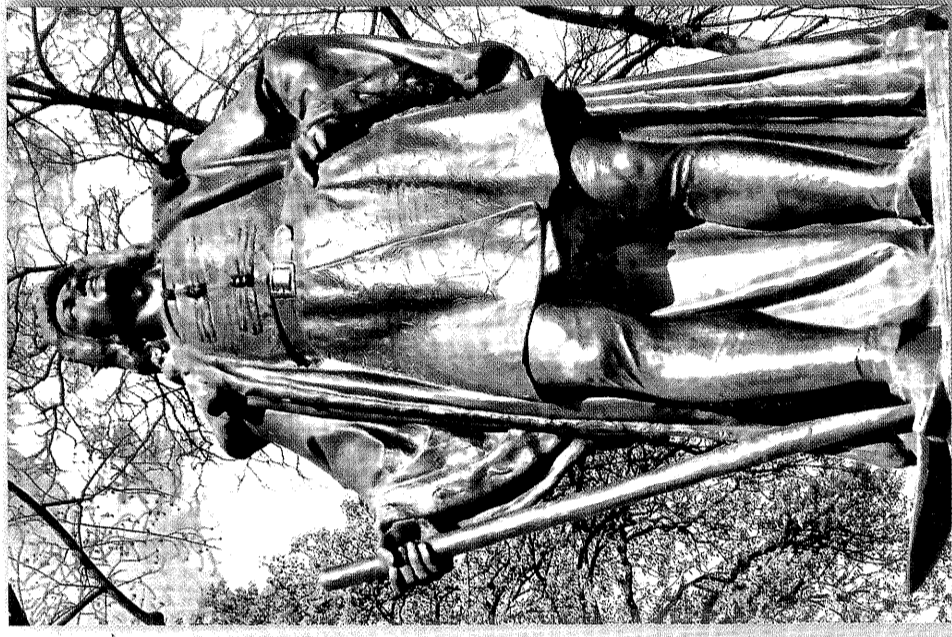
Ott voltak aztán a királyi monopóliumok, például a sóbányák. A só igen fontos, és úgy belföldön, mint külföldön jól eladható árucikk volt, amellyel sokat lehetett keresni – ezért hát csak a királynak volt joga só bányásztatni, szállítani, illetve eladatni.

Természeresen Mátyás is – elődeivelhez hasonlóan – kiadta bérbe a „sókamarákat”, a sóbányászati és sókereskedelmi jogokat. Így minden évben fix összeg folyt be a kincstárba, aki pedig ezt az összeget megelőlegezte és befizette, az később a sókitermelésből és -árufutásból igen nagy hasznot húzott.

Nem véletlen, hogy birtoknál, váradományozásnál is nagyobb kegynek számított, ha a király valakinek egy sóbányát, illetve annak kiakná-

áltak a királynál, hát kedvezményekkel csökkentett – összeget fizettek az államkincstárba. Ha mindent összeszámolunk, akkor nagyjából így állt a helyzet Mátyás uralkodása idején (az egyes években persze lehettek és voltak is kisebb-nagyobb eltérések). A kincstári adóból, meg amit még azon felül gyakorta kivetettek, 250 ezer arany folyt be. A százszok évente 25 ezer forintot fizettek, a zsidók 4 ezret.

☛ Mátyás szobra Gömörben

A szabad királyi városok 22 ezer arannyal gyarapították a kincstár bevételeit. Az erdélyi románok „örvened” adója csupán évi 2 ezer aranyra rúgott, viszont a sóból származó királyi jövedelem évről évre elérte a 80 ezer forintot. Valamivel kevesebbet jövedelmeztek a bányakamarák és a pénzverdek: 60 ezret hoztak. A többi vám együtt még 50 ezret adott a kincstárnak.

Míndezt összeadva a mai történészek így utólag arra a belátásra jutottak, hogy egy „simá” évben – vagyis amikor nem vetettek ki rendkívüli adót vagy hadiadót – 493 ezer aranyforint jövedelme volt a kincstárnak. Ha kivetették a hadiadót, akkor ez az összeg 250 ezerral, ha kétszer vetették ki, 500 ezer forinttal nőtt.

Természeresen ezek az adatok – a korabeli számadások, könyvek hiánya miatt – csak becslések. Nyilvánvaló, hogy volt olyan év, amikor az egyik adónemből több, a másikkól kevesebb folyt be, és ennek számos oka lehetett. Azt sem tudjuk: mennyit jövedelmeztek a királynak a be-töltetlen egyházi tisztségek?

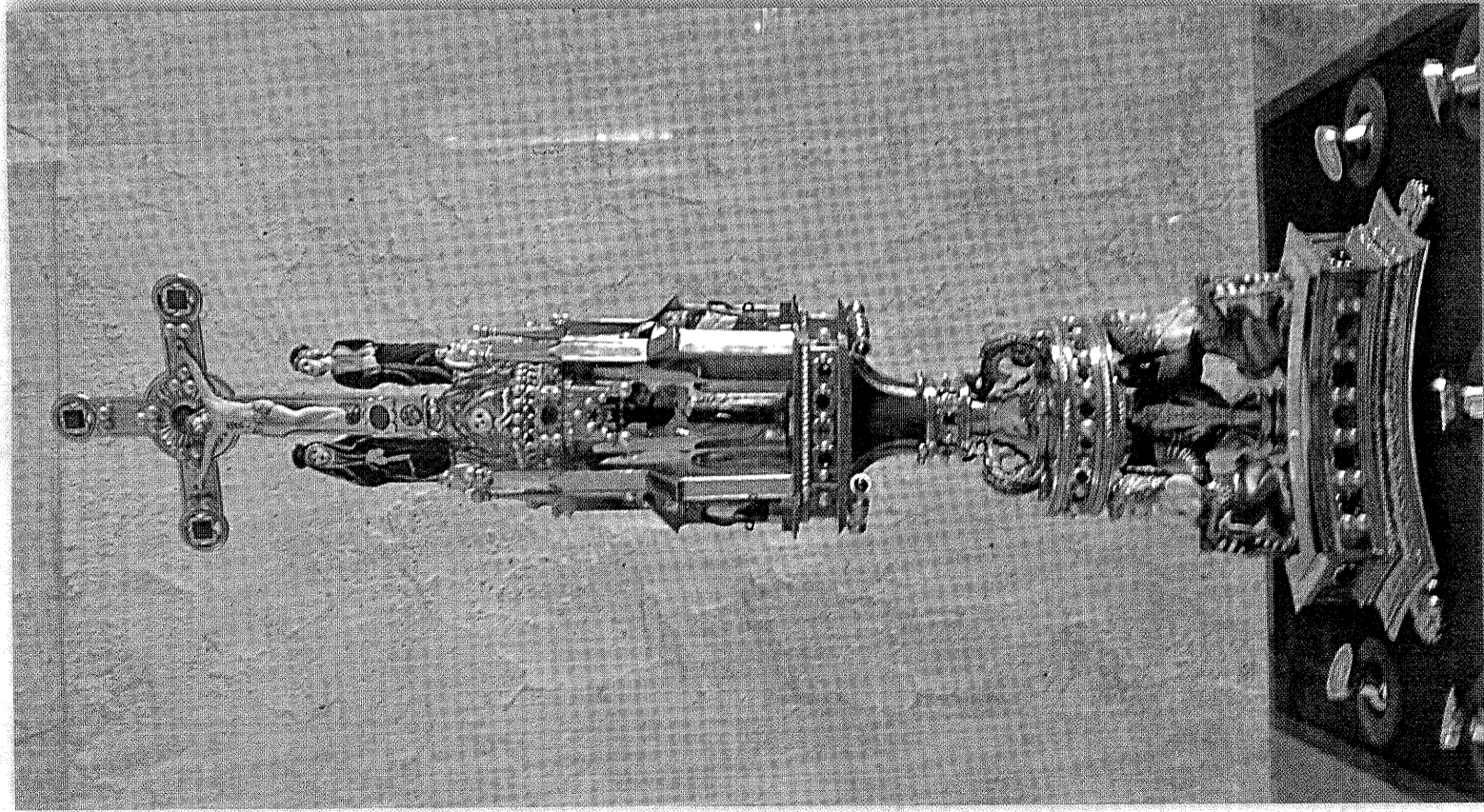
Az volt ugyanis a szokás, hogy ha egy érsekségben vagy püspökségben éppen üres volt a főpapi szék, például meghalt a püspök, és utódja kinevezéséig éppenséggel elég sokáig elvitatkozott a király és a pápa, míg meg-egyeztek az új főpap személyében (Mátyás is a Zsigmond által Magyarország számára biztosított főkegyúri jogra hivatkozott) – addig az ott keletkező egyházi birtojkavakat a királyi kincstárba kellett átküldeni. Ez is az egyik oka lehetett annak, ha sokszor éveken át nem volt új püspöke egy-egy egyházmegyének...

Kivételes módon – mint már írtuk – akkoriban Magyarország külföldről rendszeresen kapott jelentős se-gélyeket! Még hozzá lényegében azon a jogcímen, hogy az ország, pontosabban a magyar király védelmezi Euró-pát a töröktől.

Főleg a pápai állam és Velence küldött ilyen pénzüssze-geket Mátyás idejében, és most hajlandók voltak áldozni erre, nem is keveset. (Ez azért is öröndetes fejlemény volt, hiszen a török elleni harc pénzügyi támogatásáról korábban és később is a külföldi államok csak beszéltek, de – mint többször említettük – általában nem tettek és nem fizettek semmit!)

Mondani sem kell talán, hogy az összeg jó részét nem a délvidéki várak megerősítésére (amire pedig azért szintén költött Mátyás) és török ellen harcoló zsoldoskatonák felfogadására fordították, hanem a küldeményeket ren-dre elnyelte a magyar királyi kincstár. Amikor ez nyilván-

valóvá vált, a pápa és Velence le is állították a segélypénzeket. Nem szólunk még a külföldön beszedett adókról! Mátyás ugyanis je-

lentős hódításokat szerzett nyugaton, és az általa elfoglalt cseh, szilésziai, osztrák, morva területeken is évről évre beszedtek bizonyos adó-

☛ Mátyás kálvária

fajtrákát, amelyek uralkodói jogon az új királynak, a magyar Mátyásnak jártak.

Az említett országrészekben Mátyás azonban már csak élete második felében adóztathatott, addigra szilésziáig dult meg arrafelé – úgy-ahogy – a hatalma. Ez az összeg pedig akkor sem tett ki többet 100 ezer aranynál – összesen. Természetesen egy-egy gazdag területnek már az elfoglalásakor is jelentős bevételek keletkeztek – nem egészen törvényes úton, úgy is mondhatnánk, hadizsákmányként –, ami szintén a kincstárat gazdagította, pontosabban elment a zsoldoskatonák fizetésére vagy fizetés-kiegészítésére.

A történész E. Kovács Péter végzett néhány összehasonlítást is. Az egyik arról szól, hogy Mátyás éves jövedelme hogyan viszonyult más akkori, európai királyok jövedelméhez.

A Magyar Királyságnál jóval nagyobb Franciaországban például 1461-ben – tudjuk a pontos feljegyzésekből – a kincstár bevétele 4,7 millió livre volt.

1464-ben a velencei köztársaság több mint 1 millió dukátot szedett be (a dukát körülbelül annyit ért, mint a magyar aranyforint).

Az összehasonlíthatatlanul nagyobb, több világrészre kiterjedő Oszmán Birodalom, azaz a török kincstár 1475-ben 1,8 millió dukát felett rendelkezett.

Helyszíni tudósítás Mátyás kincstárából

Egy bajor utazó, bizonyos Hans Seybolt egyszer járt Magyarországon is. Nyilván jó kapcsolatai lehettek a királyi udvarban, sőt talán magával Mátyással is találkozott – a lényeg az, hogy egyszer beengedték a kincstárba, hadd nézze meg azt is a kíváncsi idegen!

A beszámolójából az derül ki számunkra – és részben választ adhat a világnak e táján ötszáz éve fájó kérdésre: „Miből...?” –, hogy Mátyásnak azért sok egyéb értéke is volt a kincstárban.

A napról napra befolyó aranypénzek – amelyek aztán ugyanolyan gyorsan ki is mentek – nem az egyedüli értéket képviselték a kincsekamrában, amely Budán volt, de már nem tudjuk, hogy pontosan hol.

Nyilván nagyon szigorúan őrzött, többméteres kőfalakkal körülvett építmény lehetett. Nem zárható ki, hogy valahol egy alagsorban, vagy akár pincében rejtettek az állam, pontosabban a királyi kincstár kincsei.

Seybolt lelkendezve mesélte később, hogyan is nézett ki belülről a kincstár:

„Hosszúsága száz, szélessége huszonöt láb, boltíves mennyezete nyolc magas oszlopon nyugszik. Művészi aranyterítők, egyéb drágaságokkal együtt voltak ott láthatók. Nyolc pohárszék is állt ott gazdagon megrakva pompás edényekkel és üvegtárgyakkal.

Közülük csak egyet akarok bemutatni. Azt választom, amelyik az egyik oszlop köré négyszögben volt építve. Mínd egyik oldalát hosszában harmincegy csigadisz ékesítette, négyszer tízenegy, összesen tehát negyvennégy polca volt, mindegyik drágaságokkal dúsan megrakva.

Előtte hat szmezüst, fél ember magasságú kenyérdagasztó állt, mindegyik száz márkánál többet ért. Mellettük egy finom művű serlegen sok képben ábrázolt egyiptomi kivonulást bámultam meg. Értéke ötszáz márká lehetett. Ott állt még két akkora ezüst egyszarvú is, mint egy közép magas paripa...”

Egy kissé fordítsuk le mai fogalmainkra: a kincstárban nyilván sok-sok éven keresztül őriztek olyan tárgyakat, amelyek vagy a magyar arany- és ezüstművesek remekei, vagy a háborúkban külföldön zsákmányolt értékek voltak. De bizonyára voltak ott idegen államok, királyok, követelek ajándékai is. Nyilván sok olyan dísz tárgy is létezett, amelyek a királyi udvarban, a fényes fogadásokon használatban is voltak.

A terem egyébként 30 méter hosszú és 7 és fél méter széles lehetett. Ha Mátyásnak pénzre volt szüksége, eladhatta valamelyik tárgyát készpénzért, feltéve, hogy akkor éppen Budán volt olyan gazdag ember, aki azt megvehetette. Ilyesmirel azonban mégsem nagyon vannak értesüléseink: a király inkább gyarapított, semmint kőtyavetyélt.

Ha így nézzük, Mátyásnak és államának az éves jövedelme igazán jelentősnek számított az akkori Európában. Ha viszont a bevételeket a kiadások oldaláról tekintjük, nem hogy nem sok, hanem egyenesen katasztrofálisan kevés volt azokhoz képest.

Gondoljunk csak el, hogy a zsoldosokat mindig ki kellett fizetni, vagyis az ő bétük volt a legfontosabb, és egy lovas karonának havonta 3, egy gyalogosnak 2 forint járt (nem volt központi élelmezés, felszerelés, ellátás, egyenruha, semmi: a katona mindent maga vásárolt, a napi élelmet is) – hát ez igen magas összegre rúgott egy 6-10 ezres vagy még népesebb zsoldosereg esetében.

Ha a „fekete seregben” 10 ezer lovast és 5 ezer gyalogost veszünk alapul, akkor ezek éves bére kiteszi majdnem pontosan az állam egész éves bevételét: 480 ezer aranyat...! (Ami persze nem azt jelenti, hogy Mátyás bevétele volt kevés, inkább azt, hogy e haderő fenntartása került rettentően sokba.)

És akkor hol vannak még az egyéb kiadások? A közigazgatás működésére is sokba került, rengeteg embert kellett fizetni. No, és az udvar fenntartása? És ott voltak a nagy építkezések, a múkincsek, a könyvtár és minden más, amit kultúrának nevezzük.

Igaz, nem sok embernek voltak ilyen igényei, amit e téren ki kellett és lehetett elégíteni, de például jó lenne

a pápa kérlelte őt, hogy szálljon szembe az eretnek huszitákkal, harcoljon a cseh király ellen, ám amikor jelentették neki Rómából, mi történnik, úgy érezte, most vissza kell vágania, és ha lehet, hát egyszerre mindkét magas tárgyalófélnek: a német-római császárnak és a pápának is.

A bódító

Ma már kevesen tudnak róla, hogy Mátyást, különösen uralkodásának első évtizedében, gyakran megalázták alacsony származása miatt. Sokfelé éreztették vele, hogy ugyan hol van ő az elfogadott, régi európai uralkodódinasztiáktól...!

Az egyik, leginkább vérlázító eset Krakkóban történt, még az 1460-as években. Mátyás követeket küldött Krakkóba, két okból. Szövetséget ajánlott a lengyel királynak a cseh király ellen, és egyben megkérte a lánnya kezét. Kétszeresen nemet mondtak neki.

A szövetség ügyében csak annyit feleltek, hogy „cseh testvértük” ellen nem emelnek fegyvert sem magukban, sem a magyarokkal közösen. A királylányt pedig nem adják oda neki, merthogy Mátyást – mint kijelentették: „alacsony származása miatt” – nem tekintik igazi királynak.

III. Frigyes Bécsben mindig is Mátyás ellen dolgozott. Amikor Rómában járt, megpróbálta rávenni a pápát, hogy ismerje el igényét a magyar trónra. Vagyis a császár mindent meg tett, hogy Mátyást kitűrje a hatalomból. Erre Mátyás nagyon retek és csattanós választ adott: eddig

még nem tudhatta, mit hoz a jövő. Mátyás számára reálisnak látszott a terve. Csak sok akarat, energia és jóval több idő kellett volna hozzá. Sokat írhatnánk arról az évekig tartó, és főleg a diplomácia területén megvívott küzdelemről, amely végül római császárnak és a pápának is.

Titokban üzent hát Podjebrád Györgynek, és leültek tárgyalni – személyesen. Állítólag festői körülmények között, egy cseh falu közelében, egy romos házban, csak ők ketten, nekik tolmácsra sem volt szükségük.

Hogy miről beszélgettek órák hosszat, már soha nem fog kiderülni. Az egykori após és egykori veje azonban megegyeztet: békét kötöttek, helyesebben fegyverszünetet.

A híre persze Rómából azonnal pápai követeket küldtek Mátyáshoz, akik megfenyegették – amiért egyezséget kötött egy az egyház által kiátkozott személlyel. Majdnem Mátyást is kiközösítették az egyházból. Ezt persze nem tűrhette el.

És újabb találkozót rendezett György királlyal, most már Brno városában, ami akkor éppen Mátyás birtoka volt, hiszen elvette Podjebrádtól. A pápai követek jelenlétében találkozott a volt apóssal, aki pontosan tudta, mire megy ki a „játék”. A két férfi úgy ölegette egymást, mintha a legeslegjobb barátok lennének immár vagy száz éve... A pápa küldöttei állítólag tajtékoztak a haragról, de nem tehettek semmit.

Azért, hogy elismertesse magát, mint egy most induló dinasztia első és dicső sarját, Mátyás arra is kész volt, hogy – elfoglalva Csehországot – tagja legyen a német választófejedelmek közösségének. Ha pedig ott utóbb úgy alakulna, hogy évek múl-

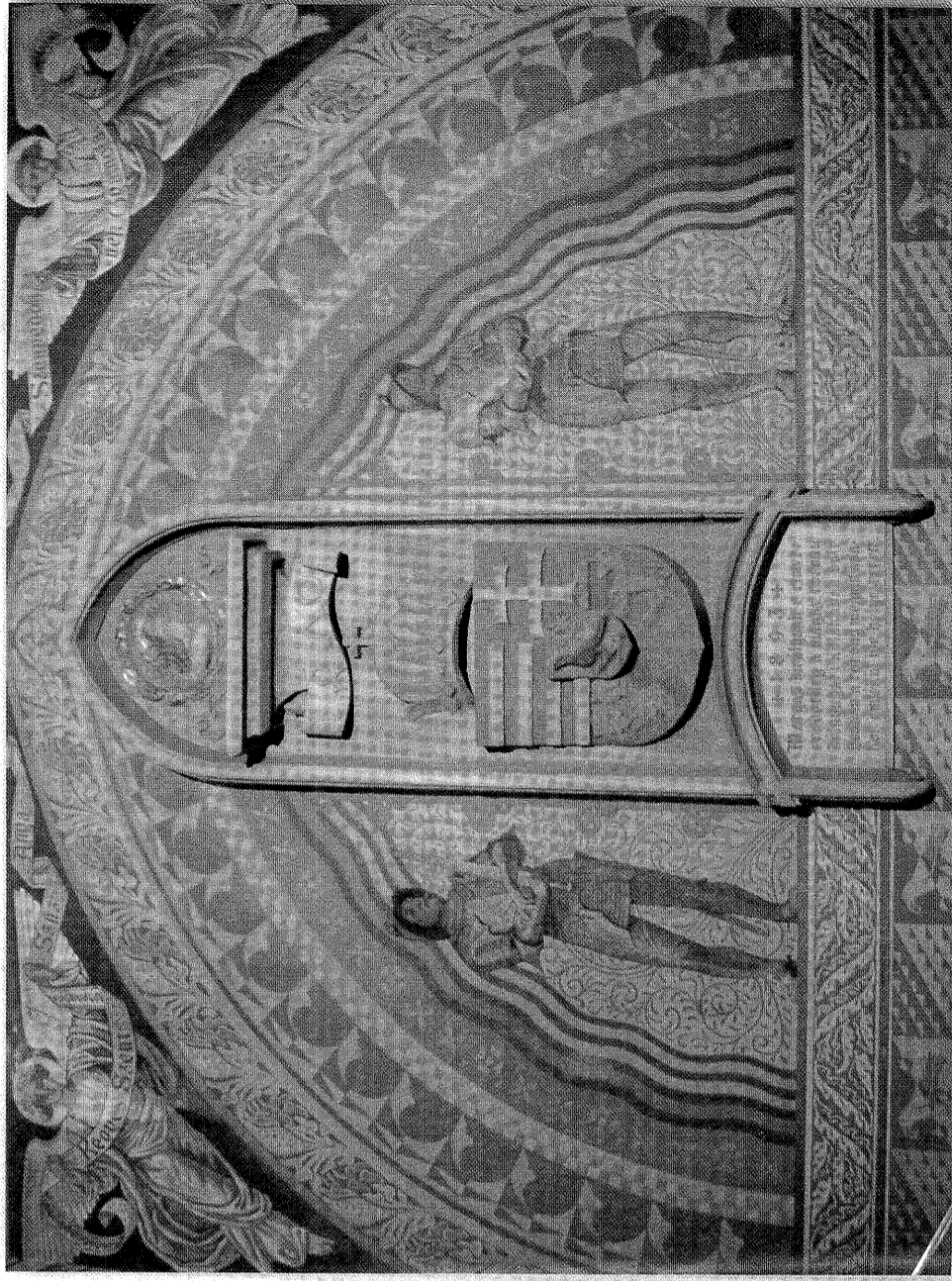
tan után öt választának megcsászár, mint annak idején Zsigmondot, nos, az lenne a legnagyobb dicső, amit életében elérhet...!

Így meg a Nagy Sándor-i, Julius Caesar-i, hadvezéri babérok lebegtek a magyar király szeme előtt. Ma már tudjuk, hogy alighanem túl sokat akart egyszerre – és ráadásul viszonylag rövid idő alatt –, de akkor

is Mátyást 1469-ben a cseh korona – legalábbis névleges – elnyeréséhez vezette. A cseh főurak között is volt egy erős katolikus párt, amely szemben állt az eretneknek tartott huszitákkal. Mivel Frigyes igazából nem sokat tett ellentük, a pápa reménye most Mátyásban volt.

A magyar király már előzőleg is harcba állt a csehekkel, és miután

előbb alkudozott Prágával és Rómával is, hirtelen bejelentette, hogy kész elfogadni a cseh koronát! És a cseh katolikusok üdvözlésére közepette „Matthias Rex” immár nemcsak magyar, hanem egyben cseh király is lett. Legalábbis cím

☛ Mátyás-templom - Mátyás-cimer és a fekete sereg katonái

tavaszan hirtelen meghalt. A lengyelek jogosan jelezték, hogy mivel György király rájuk hagyományozta a cseh koronát, hát az ő birtokukba kerül Csehország... egy része. Az, amit Mátyás még nem foglalt el. Mert bizony akkor már övé volt Morvaország és Cseh-Szilézia. Abban az évben Mátyásnak sok baja volt itthon is, emlékezzünk

pást, és sikeresen leszerelte az özszeesküvést is. Ne feledjük el, hogy ez még nem az a korszak volt, amikor Mátyás már évrizedek óta uralkodott, és reneszánsz udvarának fényére rá is sugárzott, messze földön, de főleg Itáliában sokat beszéltek róla, ismert és elismert uralkodónak számított! Ez még csak körülbelül 12 évvel uralko-

hozza a lányát. Az „igazi” ebben az esetben megállapodott, ismert és elismert uralkodócsaládra vonatkozott. Múltak az évek, és ő még fel akarja nevelni a fiát vagy fiait, akiket ez a leendő feleség szül majd neki! Még az is előfordult vele, hogy az ősellenségnek számító III. Frigyes udvarában, Bécsben kutakodott feleség után. Talált is egy kislányt, aki

Hísen ekkor még mindig csak 26 éves volt.

„Alacsony származása” ellenére, lám, kitört az elsőzigeteltségből, nemzetközi szinten mérhető magát ezentúl! A cseh koronázásra Mátyás meghívott külföldi vendégeket is. Örömmel láthatta, hogy sokfelé tudnak róla, és elismerik, hiszen ellenkező esetben befolyásos uralkodók jelenlétükkel és ajándékaikkal nem tisztelték volna meg a koronázását.

Sok ország képviseltette magát, néhány német választófejedelem személyesen is eljött a koronázásra, emelve az ünnepek fényét, és meg erősítve ezzel Mátyás nemzetközi tekintélyét. Néhány száz magyar urat is meghívott Mátyás, főurakat, de köznemeseket is – hadl lássák, milyen sikere van külföldön!

Arról azért kevesebb szó volt, hogy Mátyás a csehek földjén egyelőre nem volt több egy „ellenkirálynál”, hiszen a trónon még mindig Podjebrád György ült. De hát megszokott dolog volt ez a középkori királyválasztások alkalmával, ilyesmi korábban nálunk is előfordult. Mátyás meg volt győződve, és nem is ok nélkül, hogy ezzel a tétivel Magyarországot is kivitte a nagypolitikai színpadára. Már régóta tervezte azt is, hogy új, dinasztikus házasságot köt.

Mint később Napóleon, úgy most Mátyás is azt akarta elérni, hogy valamelyik „igazi” uralkodócsalád adja

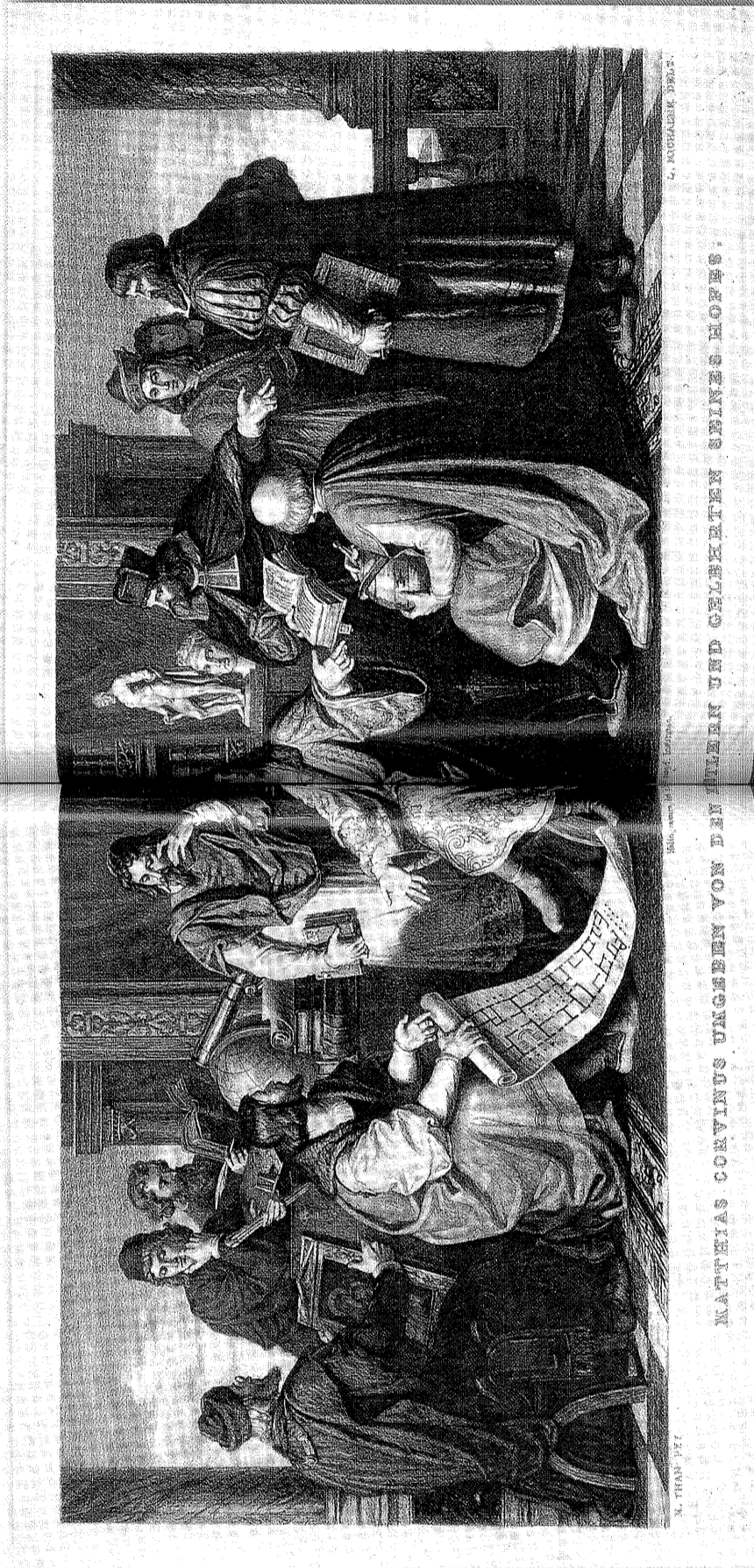
Matthias Corvinus

A reneszánsz uralkodó

Az egyik oldalon ott volt az uralkodó, a politikus. A nagy hazai és nemzetközi diplomata, a hódító hadvezér. A király, aki idegen földekre indult a hadseregével, és úgy képzelte, senki és semmi nem állíthatja meg.

A másik énjéről e könyvben eddig sokkal kevesebb szó esett. Pedig ez – különösen a 21. századból visszanezve – legalább olyan fontos volt, és a köztudatban ma is a királynak inkább az az oldala él. Mert bizony létezett egy másik Hunyadi Mátyás is. Már a könyvek szerete is megkülönböztette őt a nagy átlagtól. Apja gondoskodott róla, hogy a kisleány csak megtranuljon írni-olvasni, más nyelveken beszélni, hanem szeresse is a könyveket, a történelmet, az irodalmat, a tudományokat. Ez már csak azért is nagy szó volt akkoriban, mert nálunk a legelőbb még nem így éltek.

A nagy többség könyv nélkül élt – ami érthető is, hiszen csak kézzel írott, alig néhány példányban létezett, és nagyon drága könyvek léteztek akkoriban. Tudjuk, mert feljegyezték, hogy amikor Mátyás a háborúba magával vitte Janus Pannoniust, a költőt is (talán azért, hogy legyen kívül beszélgetnie emelkedettebb témákról

dásának kezdete után volt, Mátyás még csupán életének 27-28. esztendejében járt.

Ekkor aztán összekuszálódtak a Nőtlen volt, pontosabban özvegy, és még nem sikerült egy „igazi” dinasztiaiból való feleséggel megszilárdítani a helyzetét, és egyelőre a külügyi is foglalta el Mátyás helyét. Mint tudjuk, Mátyás kivédte ezt a csa-

Mátyás tudósai körében

azonban mindössze öt éves lévén, feleségként nemigen jöhetett számításba. Aztán egy ideig egy német választófejedelem lányára fájta a fogadé, de abból sem lett házasság. Miközben Mátyás több szomszédos ország trónjára pályázott – egyes ottani uralkodók meg a magyar trónt nézték ki maguknak!

Matthias Corvinus ungeren von dem Kaiserlichen Hofe

Mátyás a kötelező becsületről

Rengereg történetet jegyeztek fel – főleg a király udvarában élő olasz krónikások – Mátyás király bölcs vagy tréfás mondásainak körülményeiről, olykor tetteiről.

Közöttük számos olyat is, amelynek valóságalapja meglehetősen kétséges, amint hogy azok a népmondák, mi több, népmesék is, amelyek arról szólnak, hogyan lószált Mátyás áruháiban szerte az országban, leckéztette az urakat, és tett igazságot. A most ismertett eset viszont minden bizonnyal valós, és rámutat a király emberi természetének, világszemléletének pozitív oldalára.

Galeotto Marzio, aki a király barátságával is dicsekedhetett, később írt egy könyvet Mátyás mondásairól, és azt Mátyás házasságon kívül született fiának és végül reménybeli örökösének, Corvin Jánosnak ajánlotta. Csupa olyan történet olvasható ebben, amelyek a „nemes János herceg” számára tanulságnál szolgálhatnak.

Mátyás mindig, minden körülmények között betartotta az adott szavát – írja Marzio. Láttuk már, hogy a valóságban azért erre nem mindig volt lehetősége. De most higgyük el Marziónak!

A történet abban az időben játszódik, amikor Mátyás és Podjebrád György éppen nagy ellenfelek voltak, harcban álltak egymással a cseh trónért.

A harcok közepette egyszer mégis összeültek tárgyalni, amire mindkét fél csak néhány személyt vitt magával. A tárgyalás után mindegyik visszavonult a maga területére, de György király fiai, élükön a legidősebb Victorinusszal (Viktornal), elkísérték Mátyást Olmütz (Olomouc) városába is, ami akkor a magyar király birtoka volt.

A pápai küldött szintén jelen volt a tárgyalásokon. Őszentsége, a pápa nevében azt kérte Mátyástól, hogy győzelemmel fejezze be azt a háborút – ez Róma, a pápa, a kereszténység és Magyarország érdeke is.

Mátyás megkérdezte a küldöttöt: hogyan gondolja a mindent elsópró, nagy győzelmet? Hiszen a cseh nép járatos a hadviselésben, nagy serege van, és városai jól védettek. Mire a pápa embere:

„Kézed között vannak György király fiai, különösen Victorinus. Fogasd el őt meg a testvérét is, és vége lesz a háborúnak, mert az apát összetöri fiai rabsága, és azonnal megadja magát.”

Még hozzátette, hogy mivel előzőleg nem egyeztek meg semmiben a két királlyal, Mátyás nem adta szavát arra, hogy nem esik bántódásuk.

Mátyás igencsak elcsodálkozott a pápai diplomata szavain, és így válaszolt neki:

„György király fiai azért léptek be velem a városba, mert hittek szavaimnak. Én ugyanis egész úton nyájasan beszélgettem velük különféle dolgokról.

Ezért nem fogom őket elfogatni semmiképpen, sőt inkább teljes tiszteletadással küldöm el. Mivel nálam egyet jelent, akár tekintetemmel, akár valamely bölintással, mozdulatommal vagy más módon nyújtom a baráti indulat és jóakarát reményét. Mert aki csak írott vagy adott szava miatt engedi el épségben ellenfelét, az a szavát felti, nem a becsületét... Aki őszintén szívvel ápolja a hűséget, mindig ugyanaz marad, akár írás, akár adott szó, akár egy bölintás vagy nyájas társalgás keszkedik is csupán felőle.”

Mátyás ezután rövid úton megszabadult a pápai követtől, és visszaküldte őt Rómába.

Antonio Bonifini mellszobra

nem állt távol tőle! –, és mennyi az őszinte vágyakozás... Felpanaszolta azt is, hogy a királyoknak háborúkat kell vívniuk, holtan milyen szép lenne a világ, ha az uralkodók is a művészeteknek élhették... A reneszánsz egyik alapvető tulajdonsága a sokoldalúság volt. A reneszánsz ember igyekezett megbarátkozni a művészetekkel, sőt – ha ez lehetséges volt – maga is alkotott valamit. Ki kellett nylnia a világra, és megértővé, befogadóvá válnia.

A sokoldalúság egyik jele volt az is, hogy Mátyás, akinek a korabeli Európában az egyik legnagyobb (készel írott) könyvtárménya, könyvtára volt, a Bibliotheca Corviniana,

Visegrád, palotaudvara

is, a durva katonák között), hány szor kigúnyolták és kinevették Janust, amikor esténként nem telepedt le a katonákkal azok trágár történeteit hallgatni, hanem a sátrába vonult és... olvasott!

Mátyás maga sem szegylle soha, hogy olvas, hogy művelődik, hogy gondolkodik. Ahogyan érett ember lett belőle, úgy értette meg egyre inkább a filozófia, azaz a gondolkodás tudományának jelentőségét, és úgy szerette meg a művészeteket.

Úgy tudjuk, hogy ő maga is beszélt azon épületek külsejébe, tervezésébe, kivitelezésébe, amelyeket Budán és Visegrádon emeltek az ő idejében. Több levelében is célozgatott olyasmire, hogy mennyivel szivesebben lenne inkább művész, mintsem király.

Nem tudni persze, mennyi volt ebben az álszerénység – ami szintén

habozás nélkül támogatni kezdte a könyvnyomtatást: segített megalapítani Budán Hess András első hazai nyomdáját.

Pedig – valljuk be – a kézzel kalligrafált, díszes kezdetű betűkkel és festett képekkel díszített, önmagukban is művészi remekműnek számító könyvek, kódexek mellett az első nyomtatott művek reménytelenül néztek ki. Csúnyák voltak, hibásak – a tömegtermelés első termékei! Mátyás azonban alighanem rájött, hogy ez lesz a jövő úja. Talán sejtette is, hogy nyomtatással is elő lehet majd állítani szép könyveket, de ami a fő: most már nemcsak egyetlen példány készül el belőlük, és nem évekig tart egynek-egynek a lemásolása, hanem a könyv sokkal olcsóbb lesz: elviszi a tudást olyanokhoz is, akik soha életükben

nem tudtak volna megvásárolni egyetlen kézzel írottat sem.

A magyar király környezetében – kora gyermekkorától halála napjáig – voltak filozófusok, írók, költők, egy szóval gondolkodó emberek. Valósággal „gyűjtötté” őket is, mindenholnan, főleg olasz földről az udvarába hívva kiváló tollforgatókat.

Nagyon szeretett velük beszélgetni, vitatkozni, és – bár ezt magának bizonyára ritkán vallotta be – tanulni tőlük. És emellett ezeknek az embereknek a magyarországi tevékenysége természetesen propagandacélokat is szolgált: a magyar király hírnevének irthoni és nemzetközi öregbítését.

Antonio Bonfini, Mátyás egyik olasz krónikása, aki sok éven át élt Budán, és szolgálatkészen leste a király minden szavát, hogy azt megörökíthesse (gyaníthatjuk: Mátyás bizonyos dolgokat éppen azért mondott ki, hogy a krónikás feljegyezhesse, mintha csak úgy spontán hangzottak volna el, jelezve a király lelki nagyságát...), természetesen ránk is hagyta mindazt, amit akkortájt feljegyezhetett. Bonfini könyvéhez egy magyar úr, bizonyos Szikszai Fabricius Vazul írt előszót. Ebben ilyen mondatokra lelünk:

„Őszintén szólva Mátyás az emberi nem azon legkiválóbb férfijai közé tartozott, akiket Isten a kezdetektől fogva a hitterjesztésre, a fegyelem helyreállítására, a béke megővésére, a gazság megfékezésére és más, az

emberi nem számára szükséges javak biztosítására támasztani szokott.

Mert bármilyen erényt kívánsz, amivel ama hajdani, világszerte dicsétt hősök az utókor előtt is halhatatlan nevet szereztek maguknak, kevés embert találsz, akit Hunyadi Mátyás elé helyezhetnél, ezért csakugyan sírnivaló, hogy ily kiváló virtust a mulandó élet oly szűk keretei határoltak.”

Mátyás magát számos erény birtonkosának tartotta, mi több: ő maga is dicselkedett ezeknek meglétével. Minden katonai győzelméről, hadjárataról leveleket írogatott nemcsak a pápának, hanem más európai uralkodóknak is.

Ma már kevesen tudják, hogy Mátyás nemcsak a pápával levelezett rendszeresen, hanem még a török császárral, azaz a szultánnal is! Írogatott azon felül a francia királynak, és persze a környező országok uralkodóinak, akkor is, ha azokkal éppen nem volt túlságosan jó viszonyban.

Az igazi levelezése azonban a filozófusokkal, tudósokkal, írókkal zajlott, erre volt a legbüszkébb. Akkoriban művészetnek tartották a csillagjósolást, sőt a mágiát is. Amikor Mátyás felépítette Budán a királyi palota új szárnyát, ahol elhelyezte például a könyvtárat (a vatikáni könyvtár után a földrészen itt volt a legnagyobb görög és római gyűjtemény), akkor a könyvtár mennyezetere felfestette az ég aznapi képét, amikor ő született... Vagyis a szüle-

tési csillagállását, amelynek alapján a horoszkópja is készült.

A csillagászat (asztronómia) és a csillagjósolás (asztrológia) akkoriban még nem különült el élesen egymástól. Nem kevés asztrológus-asztrológus élt akkoriban Budán – Mátyás kenyerén. Volt csillagvizsgáló, a könyvtárban pedig egy „csillagjósok termé” is, ahol azok dolgozhattak.

A király bőkezű volt, pedig sokszor volt üres a kincstár. Lehet, hogy éppen ezért...? A királyi palotába viszonylag egyszerűen be lehetett jutni, őrség alig volt: az uralkodót nem őrizték alabárdosok, mint később. Ezt már a majdani feleség vezette be, aki merénylőkről, összeesküvőkről félt.

Mátyás nem féltette az életét, akkor még nem. Ha pedig külföldi vendégei voltak – és mikor nem voltak? A reneszánsz király híre úgy vonzotta ide a vándorokat mindenfelől, mint virág a méheket – Mátyás elbűvölően tudott viselkedni.

Nyilván arra számított – és nem is alaptalanul –, hogy ezek a külföldiek egyszer hazamennek, és akkor elragadtatottan mesélnék majd Magyarországról, aminek a királya is milyen nagyszerű! És ha nagyszerű a király, akkor bizonyára olyan az ország és a népe is...

Számos krónikát ismerünk, meg leveleket és beszámolókat, amelyeket itt járt követek, utazók, ismert emberek róttak papírra: mind-mind telis-tele van dicséretekkel, és csakis

azokkal. Kritikus szót alig találmi, és főleg nem magáról a királyról. Mátyás nagyon értett ahhoz, hogyan kell Magyarországnak kedvező hírt kelteni külföldön, és eközben természetesen önmaga jó hírt is terjesztene. Mint mondtuk, Mátyás mecénási tevékenységében első helyen az építéset állt. Már olasz felesége, Beatrix ideérkezte előtt is fényes palotákat építtetett, és azokat kívül-belül gazdagon díszítette.

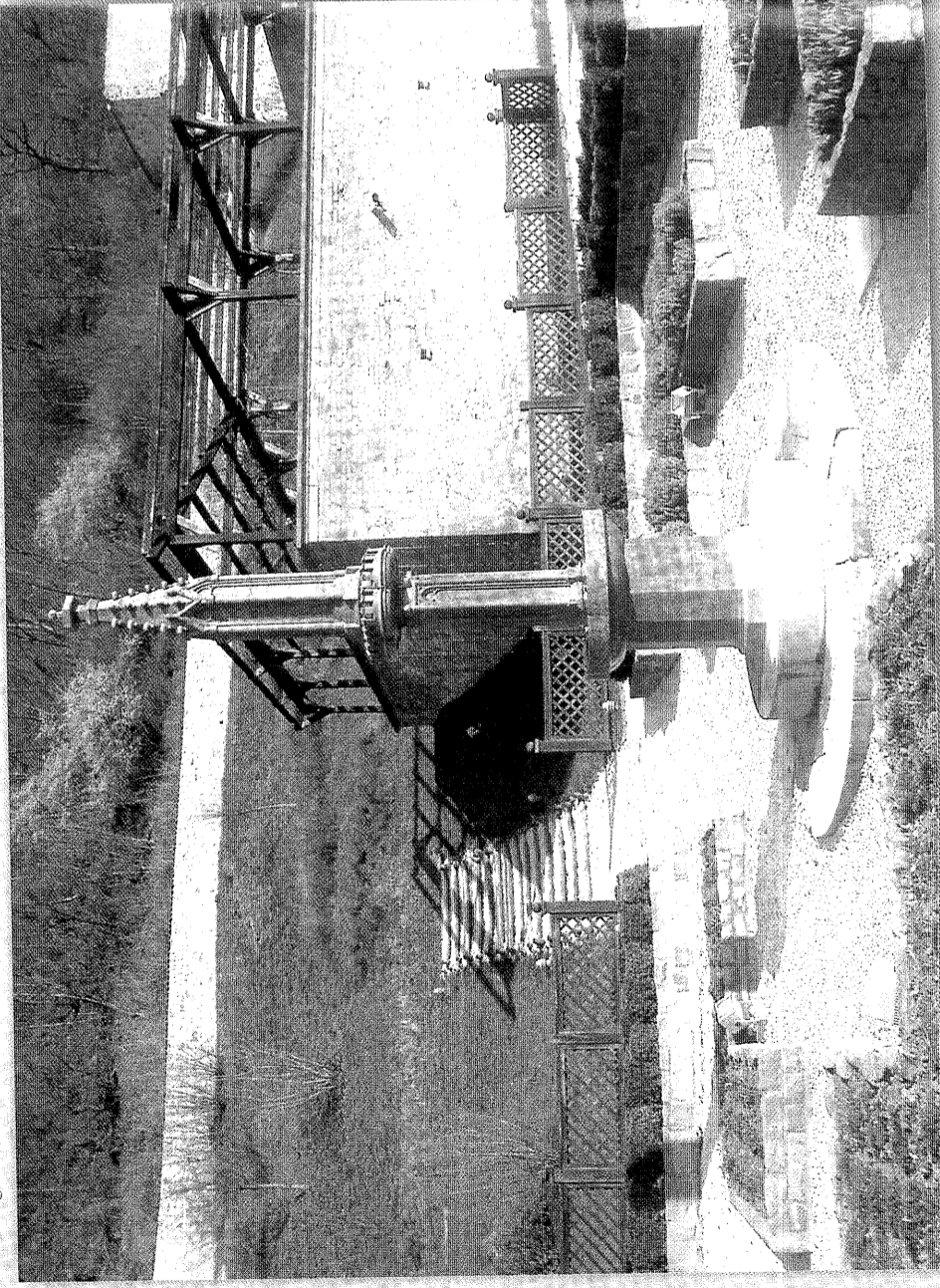
Nem feledhető persze, hogy ez az ókortól kezdve szokása volt a fejedelmeknek, királyoknak, császároknak. Nem pusztán öncél volt, hogy

„római ősoket” mintázó kis szobrok kerültek – Mátyás alighanem komolyan hitte: az ő igazi ősei egykor az ókori Rómában éltek...

Építtetett a palotában tanácstermet, de boltozatos „téli és nyári szobát”, sőt... napozókat is! Ez utóbbiak bizonyára teraszok lehettek. Volt olyan „aranyos hálószoba”, amely a nevét onnan kapta, hogy benne a bútorok is aranyozva és ezüstözve voltak.

A palotaegyüttes udvarára Mátyás szobrokat állíttatott. Az egyik az apját, Hunyadi Jánost ábrázolta, a másik a testvérét, Hunyadi Lászlót, ám közepén... magának Mátyásnak a szobra állt, amint elgondolhatunk négyes fogatok és a

Visegrád – a palota díszkertje

☛ Mátyás-kori kályha rekonstrukció

dolkozva támaszkodik a lándzsájára és a pajzsára.

Azaz az emlékmű egyszerre mutatta őt bátor katonaként, de gondolkodó „filozófusként” is. Ezt hangsúlyozandó a közelben Pallasz Athéné, a tudományok görög istennőjének a szobrát is elhelyeztette. És nem ez volt az egyetlen emlékmű, amelyet Mátyás életében önmagának állíttatott.

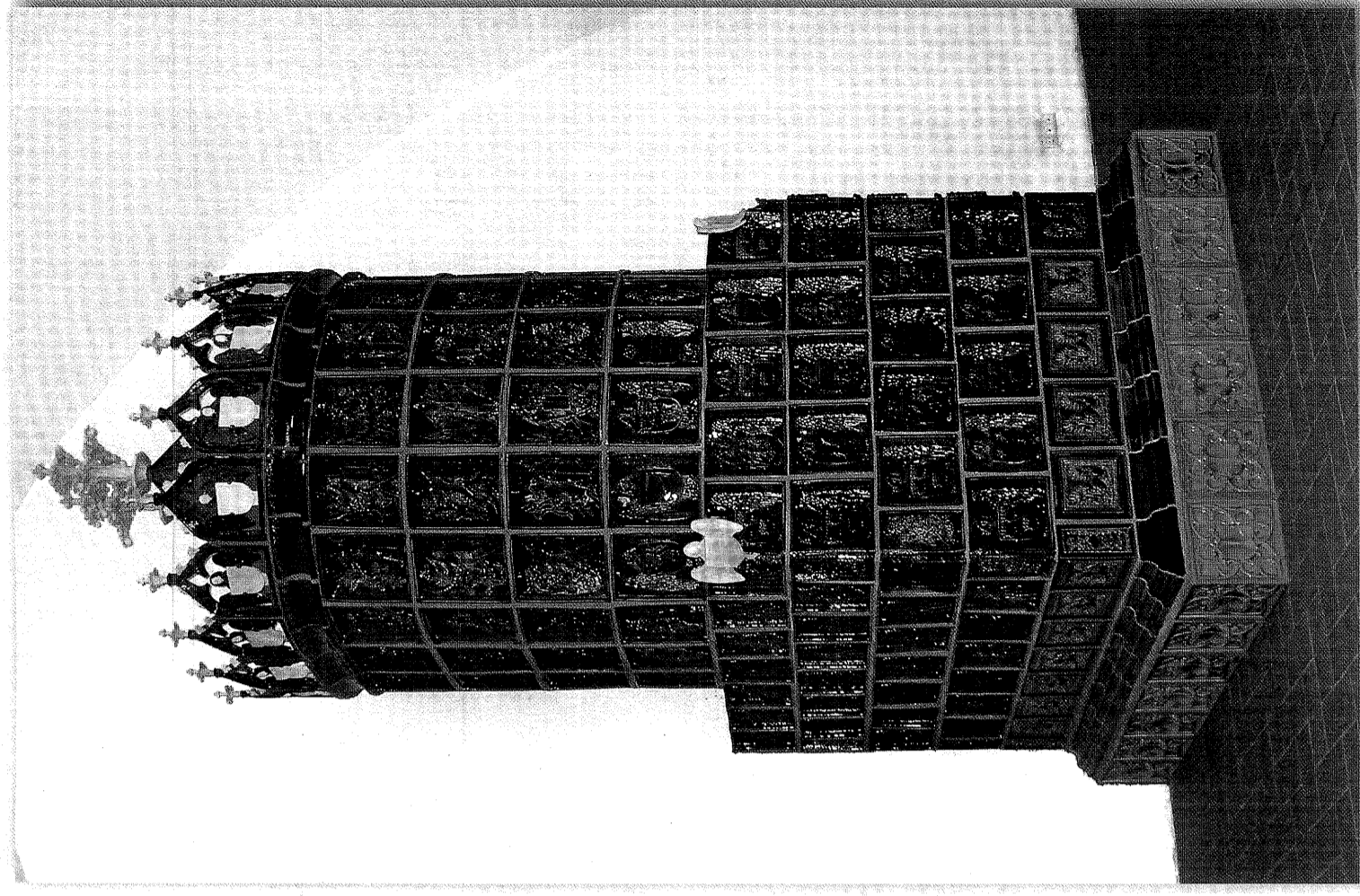
Például Baurzen német városban, amelyet egy hadjárata alkalmával szintén elfoglalt, nagyméretű domborművet készíttetett magáról. A trónon ülő király lábával egy oroszlánra támaszkodik, feje fölött pedig két angyal tartja a koronát. (Ezt a művet ma is bárki megnézheti, nemcsak Baurzenben, hanem másolatban a budai várban is, a Hil-

ton szállóba beépített, középkori Miklós-torony oldalában.)

A palota mellé építtetett egy kertet is a legreteszesebb külföldi minták alapján, annak közepén pedig –

akárcsak Itália uralkodóinál – egy márványból készült villa állt.

„A villa bejárata diadalkaput formáz; az ebédlő és a hálószoba mennyezetei és ablakai oly bámulatosak, hogy dárkterek idegen és honi madarak

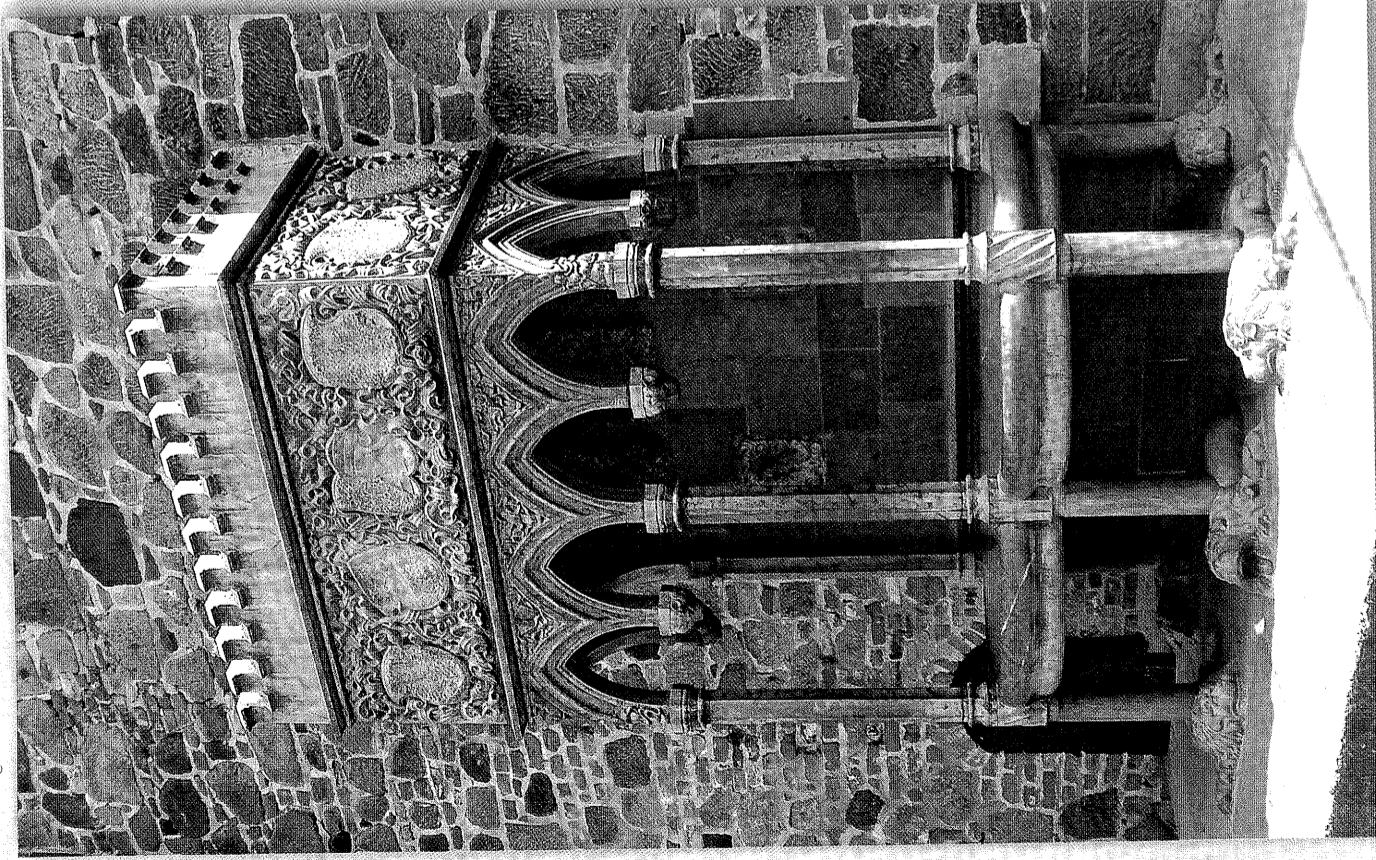

számára, melyeket dróthálók tartanak fogva...

Van fedett folyosó, fűves térség, köd, hogy sokszor volt pénzzavarban, és

☛ Visegrád - díszkút

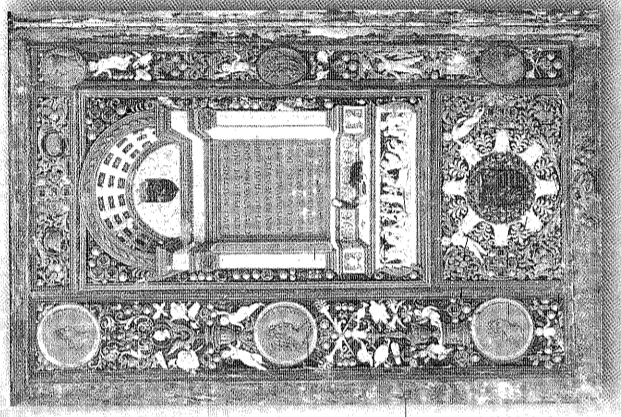
ves utak és halasmedencék. Toronyok is vannak üvegablakos ebédlőkkel és fedett erkélyekkel... A

a művészetek pártolásánál, hagyjuk esetleges emberi gyengeségeit, gyakran bizonytalan anyagi viszonyaihoz társuló költségeit!

A királyi udvarban ugyan Mátyástól függött a művészetek szeretete és pártolása, de azért ne higgyük, hogy egész Magyarországon ő lett volna az egyetlen mecénás, az egyetlen műértő a maga korában. A reneszánsz művészet és szellemiség ugyan meglehetősen „életidegen” jelenség volt a korabeli, nagyon is középkori Magyarországon, amint ezt – Itáliából hazatérve – maga a költő, Janus Pannonius is folyamatosan érzékelte.

Ennek ellenére egyre több – jobb szó híján mondjuk így: – „értelmiség” volt már, jutott belőlük minden hivatali szintre. Nagy többségük külföldön tanult, főleg Itáliában és a német egyetemeken. Hozták haza magukkal a reneszánsz műveltséget, a művészetek szeretetét, sőt ismeretét. De természetesen Mátyás volt e téren is a legnagyobb: ő egymaga többet tett a kultúráért akkoriban, mint a többi kisebb mecénás együttvéve.

Mátyás elsősorban külföldről hozott ide a művészeteket, vagy onnan rendelt meg műalkotásokat. Trónkártyját állítrólag Botticelli tervezte (akinek egy freskóját egyes kutatók az utóbbi években vélték felfedezni a szintén jelentős megrendelőként működött Vitéz János esztergomi palotájának dolgozószobájában), egy

☛ Philotratos kódex

másik híres művész, Mantegna – Mátyás egyik külföldi úija során – az arcképet festette meg.

Mátyás király uralkodásában összekapcsolódott egymással a hatalom, a kultúra és a művészet. A király elsősorban a hatalmát jelképező építményekre koncentrált. Ezt jelentette a budai reneszánsz épületegyüttes, de a visegrádi palota is, vagy a tatai vadászkastély. Sajnos, mindezekből az építkezésekből csak töredékek maradtak ránk.

A Vitéz János segítségével történt pozsonyi egyetemalapítás, a Corvina-könyvtár létesítése és gyarapítása a kultúra megőrzését és terjesztését is szolgálta. Emellett pedig történetírókat, irodalmárokat, költőket, zenészeket csábított külföldről hazánkba, mint Bonfini, Marziót, Ransanust, Regiomontanust és másokat.

Mátyás könyvtára

„Matthias Rex” legröbbit emlegetett „kulturális intézménye” a Bibliotheca Corviniana, azaz a Corvinusok – Mátyás családjának a címerállata, a holló után kapott latin neve – könyvtára volt.

Fénykorában úgy 2000-2500 kötet volt a könyvtár állománya. Mára ebből alig kétszáz sorsáról tudunk mindössze – a törökök ezt is széthordták, amint hogy Mátyás udvarának más, a kortársak szemében csodálatot kiváltó alkotásait is.

Az állomány nagyjából görög és latin szerzők eredeti nyelven írott munkáit tartalmazta, főképpen történeti és filozófiai írások, valamint az egyházatyák művei álltak a polcokon. Mátyás harminc évén keresztül gyarapította a könyvtárát, és azt mindig egy Itáliából hozott, latinul is jól beszélő könyvtáros vezette (az első Galeotto Marzio volt).

Nemcsak őrizték itt a kódexeket, hanem másoltak is, vagyis az intézményben keletkeztek is – akkor még kézirások – könyvek. Mátyás több olasz humanista tudóssal levelezett, akik időről időre felhívták a figyelmét egy-egy kötetre, ő pedig elküldött valakit, hogy vásárolja meg.

Egy firenzei forrásunk dicséretben említi Mátyás könyvtárszervezői munkásságát. Számos itáliai városban megfordultak Mátyás megbízottai, de Budán működött egy másolóműhely is, amelyben meglehetősen önálló stílusban dolgoztak az itteni, főleg olasz mesterek.

Mátyás a nyomtatást is felhasználta: politikai röpiratokat nyomtatott a saját céljaira, és azokat külföldön terjesztette. Hess András nyomdájában készült 1473-ban az első magyar nyomtatott könyv, a Budai Krónika.

A könyvtár anyaga Mátyás halála után szétszóródott, sok mű elpusztult. Ma már a Corvinák, az aranygyűjtő a csóréban tartó fekete hollóval díszített könyvek különlegesen megbecsült múzeumi ritkaságnak számítanak, nemcsak nálunk (ahol elsősorban az Országos Széchényi Könyvtárban őrzik ezeket), hanem a világ más tájain is.

Kellett, hogy legyen Mátyásban egyfajta különösen erős kulturális igény, ha képes volt embereket küldeni Itáliába azért, hogy ott számára szép műtárgyakat vásároljanak, festőket, szobrászokat hívjanak Magyarországra.

Bonfini szerint Mátyás többször kifejezte azt a véleményét, hogy egy király nem lehet műveletlen. Értentie kell a joghoz, ha törvényeket akar

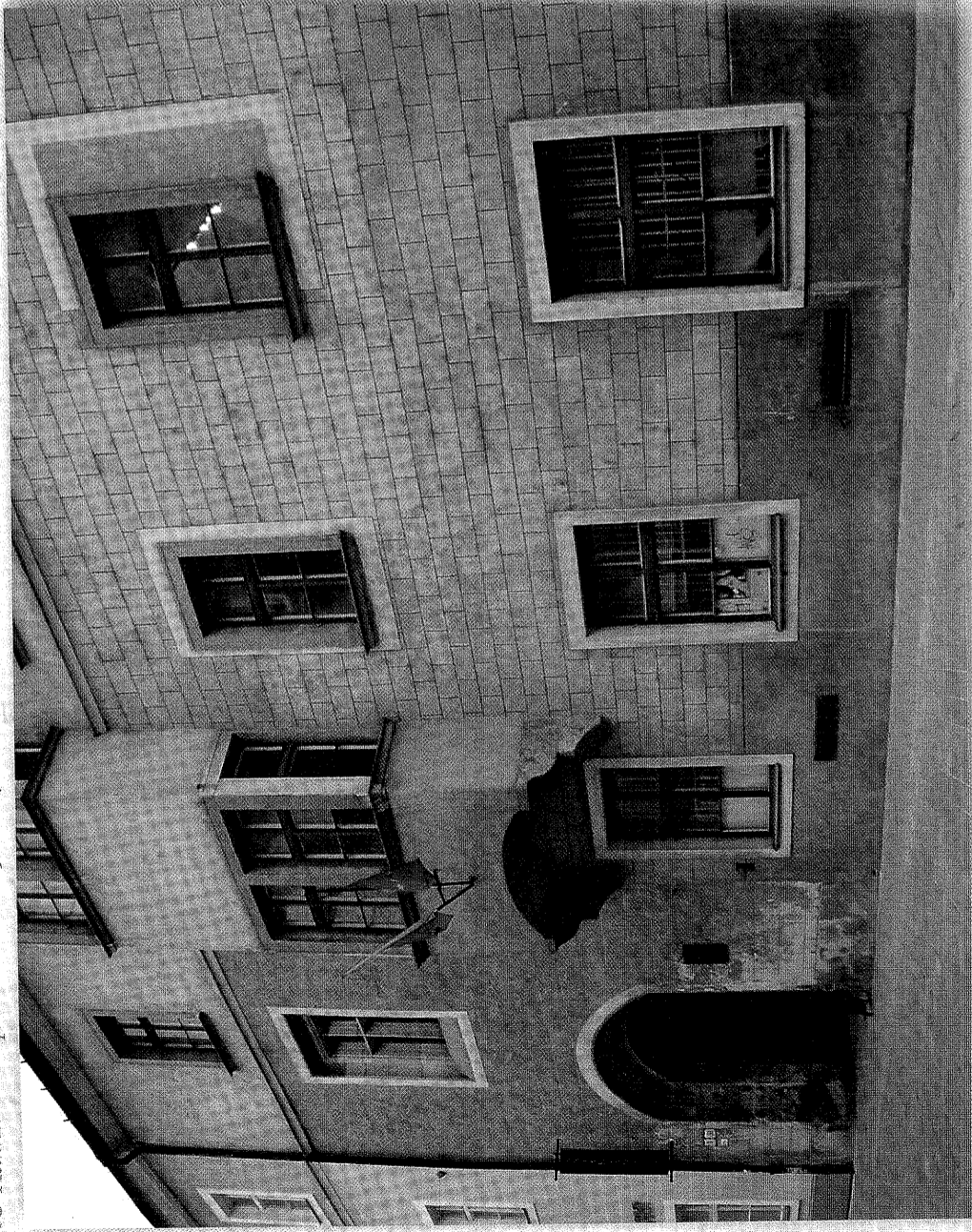
velni a művészeteket. Szerinte e nélkül nem király a király...

Mindent összevetve azt kell mondanunk, hogy Mátyás a kultúrára, tudományra, építkezésekre, mecenatúrára évente egész jövedelmének körülbelül a 10 százalékát költötte el. Ez hatalmas összegnek számított akkoriban.

A mecenatúrát az állami politika részévé léptette elő, és ezzel – ha idő előtt és gyökértenül is – megkönynyította a reneszánsz szemlélet beha-

Ha lett volna méltó utóda, aki mindezt folytatja, akkor talán sok minden másképpen alakult volna, legalábbis kulturális és szellemi területen Magyarországon. (Ennek elnére Mátyás halála után a reneszánsz – nem mint életszemlélet, hanem mint művészeti stílus – már spontán módon is terjedt, a társadalom egyre lentebbi rétegeibe hatolva. Először csak a főpapi és főúri udvarokban, később a városokban, majd – jó későn, úgy a 17. században –

Academia Istropolitana - Pozsony

hozni, a hadászathoz, ha háborúkat akar vívni, de jó, ha tud nyelveket ismerni a világot, amelyben él, és ked-

tolását az országba. Minden jel arra mutat, hogy a király a művészetek támogatását nem rövid távra tervezte.

már a falusi templomokban is kimutatható volt a reneszánsz stílusnak legalábbis a hatása.)

Mátyás király egyeteme

Akadnak történészek, akik szerint ez az egyetem nem is létezett. Tény, hogy valami hasonlóval már két korábbi királyunk is kísérletezett Pécsen és Óbudán, de valahogy sohasem érték el tartós sikert ezek a próbálkozások.

Amnyit azért tudunk, hogy 1465. május 29-én II. Pál pápa felhatalmazta Vitéz János esztergomi érseket és Janus Pannoniust, aki akkor már pécsi püspök volt, hogy – királyuk kívánságának engedve – egy „universitást”, azaz egyetemet alapíthattak Magyarországon.

Ami egyben jelzi azt is, hogy az egyetem ötlete Mátyástól származott, legalábbis ő kezdte a létesítésének lehetőségét kijárni a pápánál.

Úgy döntöttek, hogy Pozsonyban teremtik meg a feltételeket. A szervezőmunka két évig tartott. 1467-ben tehát megnyílt az „Academia Istropolitana” (Istropolisz volt Pozsony szépen csengő, reneszánsz neve; Ister a Dunát jelentette, így voltaképpen latin-görög keveréknélven „Dunaváros”).

Elkezdték az építkezéseket is. Mátyás egy nagy épületet adományozott az egyetemenk, és abban meglehetősen szerény létszámmal, de megindult a tanítás.

A híres tudós, Regiomontanus mellett több neves olasz és lengyel professzor oktatta a diákokat számos tantárgyra: a „hét szabad művészetre” (amelyek között olyanok is szerepeltek, mint a geometria vagy a csillagászat, nem kell hát okvetlenül a mai értelemben vett művészetekre gondolnunk), az egyházjog, a teológia. Az egyetem kancellárja – mai kifejezéssel: rektora – maga Vitéz János esztergomi érsek volt.

Sokan úgy vélik, az ő 1472-ben bekövetkezett halála után az egyetemre már senki sem fordított gondot, így az elso- vadt. Mint amnyi sok kelet-közép-európai úttörő kezdeményezés, ez is halálra volt ítélve – miközben Prágában vagy Krakkóban már több mint száz éve mégiscsak folyamatosan működött egyetem.

Csak Helut Gráspárt több oldalt az egyetemről – az a gyanúnk, hogy a krónikás nem ismerte a tényeket, azért ezeket a saját képzetele alapján egészítette ki.

Ő arról beszél, hogy az egyetem Budán volt, és Mátyás hatalmas építkezésekbe fogott, mert egy jókora és igazi egyetem, hatalmas épületkomplexumot akart létrehozni, ami állírólag a Duna partján állt volna.

Nincs azonban semmilyen más adatunk a „budai egyetemről”, ezért aztán nem lehet alátámasztani még azt sem, hogy voltak-e legalább ilyen tervek.

Éppen száz évvel korábban Nagy Lajos Pécsen alapított egyetemet, de annak az intézménynek a sorsáról sem sokat tudunk. Zsigmond a 14. század végén szintén megpróbálkozott egy óbudai egyetem felállításával, de ő sem járt tartós sikerrel. A kudarcok oka lényegében ismeretlen.

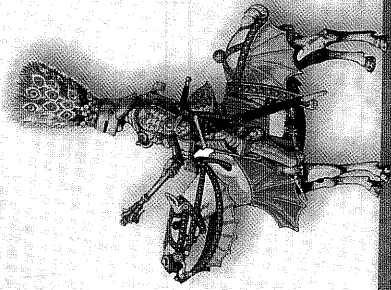
Van történész, aki azzal magyarázza a magyar egyetemalapítási törekvések életképtelenségét, hogy két, viszonylag közeli, de külföldi városban: Bécsben és Krakkóban is voltak jó hírű egyetemek, ahol még jobb hírű tanárok oktattak, és főleg ez vonzotta oda a magyarokat. (A huszita hírű prágai egyetem kevésbé.) Sokan pedig – ha tehetnék – inkább Itáliába mentek tanulni, főleg Bolognába, Padovába és Ferrarába.

Amnyit bizonyos, hogy a magyar egyetem anyagi lehetőségei sokkal szegényesebbek voltak. Azaz nem tudott nagy hírű tanárokat szerződtetni, márpedig azon időtkben is, szerte a kontinensen elhíresültek egyes szakágakban a legjobbnak tartott oktatók.

Megesett, hogy a diákok amiatt mentek például valamelyik itáliai városba, és tanultak ott igen sokáig, hogy megismerjék a szóban forgó tanárt, az egyéniséget, ellessék a tudását, és szellemiükben így gazdagodva térjenek vissza a hazájukba. Valami hasonló eshetett meg Janus Pannoniusszal is, aki Ferrarában kerek hét (1) évig járt az egyetemre.

Addig bizony az emberek vagy kézzel, vagy egy késsel ettek. Kézzel vettek ki a tálból az ételt, és tíz ujjukkal szedték szét, ennek megfelelően néztek ki a ruháik is egy-egy nagyobb lakoma után.

Házasság, másodszor

Itáliai udvar Magyarországon

Volt már szó arról, hogy Mátyásnak egyfelől dinasztikus érdekből, másfelől önbecsülése miatt, harmadrészt európai jó híre érdekében volt mielőbb szüksége egy feleségre. Akárci persze nem lehetett az illető. Neki egy igazi, már régóta uralkodó dinasztia leá-

nya kellett, hogy ezzel is megerősítse önnön helyzetét és tekintélyét, másfelől pedig leendő fiának és trónörökösének is biztosítsa a majdani tekintélyt. Az ő származását már senki sem vonhatja majd kétségbe! Nem volt könnyű ilyen feleséget találni. Mátyás persze még nem érezte,

